

**ФУҚАРО МУҲОФАЗАСИ БЎЙИЧА МУТАХАССИСЛАРНИНГ
МАЛАКАСИНИ ОШИРИШДА КАСБИЙ ТАЙЁРГАРЛИГИНИ
РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ТАҲЛИЛИЙ НАЗАРИЯСИ**

Рахмонов Жавлон Зайнитдинович.

Қашқадарё вилояти Фавқуллодда вазиятлар бошқармаси ҳаёт

фаолияти хавфсизлиги ўқув маркази ўқитувчиси

Аннотасия: Ушбу мақолада фуқаролик муҳофазаси бўйича мутахассисларни касбий тайёргарлигини малака ошириш жараёнини ривожлантириш, мавжуд хавфсизлик соҳалари ва уларни таҳлилий назарий тамойилларига асосланади:

Калим сўзлар: Индивидуал, жараён, субъекти, ҳуқуқий, ахборот, жиноий, ҳарбий, техноген, комплекс, компьютер, ядровий, кимёвий, техник, глобал, ижтимоий, предмет, воситалар, интеллектуал, проективлик маданий, методологик, парадигма, психологик, физиологик, компетентлик, интегратив.

**АНАЛИТИЧЕСКАЯ ТЕОРИЯ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
ПОДГОТОВКИ В ПОВЫШЕНИИ КВАЛИФИКАЦИИ СПЕЦИАЛИСТОВ
ГРАЖДАНСКОЙ ЗАЩИТЫ**

Рахманов Джавлон Зайнитдинович.

**Преподаватель Учебного центра безопасности жизнедеятельности
Департамента по чрезвычайным ситуациям Кашкадарьинской области**

Аннотация: В данной статье рассматривается развитие процесса профессиональной подготовки специалистов гражданской защиты на основе существующих направлений безопасности и их аналитических теоретических положений:

Ключевые слова: Индивидуальный, процессный, субъектный, правовой, информационный, криминальный, военный, техногенный, сложный, компьютерный, ядерный, химический, технический, глобальный, социальный, субъект, средство, интеллектуальный, проективность, культурный, методологический, парадигмальный, психологический, физиологический, компетентность, интегративный.

ANALYTICAL THEORY OF DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL

TRAINING IN IMPROVING THE QUALIFICATION OF CIVIL PROTECTION SPECIALISTS

Rakhmanov Zhavlon Zainitdinovich.

*Teacher of the Life Safety Training Center of the Department of Emergency
Situations of the Kashkadarya Region*

Abstract: This article examines the development of the process of professional training of civil defense specialists based on existing security areas and their analytical theoretical provisions:

Key words: Individual, process, subjective, legal, informational, criminal, military, man-made, complex, computer, nuclear, chemical, technical, global, social, subject, means, intellectual, projectivity, cultural, methodological, paradigmatic, psychological, physiological, competence, integrative.

Ҳаёт хавфсизлиги соҳасида хавфсизлик қоидалари ҳақида тушунчалар ишлаб чиқилади, тингловчилар аудитория шароитида танишадилар, сўнгра тайёргарликнинг кейинги босқичларида улар нафақат хавфсизлик қоидаларини билишлари ва уларга риоя қилишлари, балки бошқа одамларга ҳам ўргата олишлари керак. Бу ерда мафкуравий барқарорликни ўз мавжудлигининг мурасиз шакллари доимий равишда излаётган табиий ва ижтимоий тамойилларни ўзида мужассамлаштирган маълум даражадаги мувозанат деб ҳисоблаш мумкин. Инсоннинг ҳаётий тажрибаси шуни кўрсатадики, унинг ҳар қандай фаолиятида имтиёзлардан ташқари, доимо салбий натижалар мавжуд: касбий касаллик, жароҳатлар, баъзан эса меҳнат қобилиятини тўлиқ йўқотиш ёки ўлим. Ҳар қандай фаолиятнинг фойдалилиги ва шу билан бирга зарарли (хавфли)лигини бундай таҳлил қилиш хавфсизлик соҳасидаги маҳаллий олимларга қуйидаги аксиомани шакллантиришга имкон берди: ҳар қандай инсон фаолияти потенциал хавфлидир. Шу сабабли, одамни уйда, кўчада, шаҳарда, иш жойида, таълим муассасасида кутаётган хавф-хатарларни ҳисобга олган ҳолда, асосий вазифани ҳал қилиш керак - хавфларни аниқлаш (тан олиш), батафсил таҳлил қилиш ва башорат қилиш, уларнинг олдини олиш ёки оқибатларини минималлаштириш. Инсон ҳаёт фаолияти хавфсизлиги тўғрисидаги билимлар тизими, билим ва

кўникмалар тизимига, амалий машғулотларда шаклланган малакалар тизимига эга бўлгандагина албатта, турли фавқулодда вазиятларда шахсий ва жамоат хавфсизлиги таъминланади. Билим компонентини шакллантириш педагогика фанининг энг муҳим вазифаси бўлиб, у биринчи навбатда унга нисбатан тафаккурли муносабатдан келиб чиқади. Бу жараён фуқаро муҳофазаси мутахассисларини касбий тайёрлашда ўз аҳамиятини тиклашга ўтиши керак.

Мавжуд хавфсизлик соҳалари:

1). Индивидуал - шахснинг ўз хавфсизлигини мумкин бўлган хавфлардан (ташқи жисмоний травматик омиллардан) таъминлаш; соғлиғининг йўқолишига ёки шахснинг ўлимига олиб келиши мумкин бўлган таъсирлар (омиллар: ёнгин, транспорт ҳодисаси ва бошқалар).

2). Шахсий хавфсизлик - инсон саломатлиги ва ҳаёти хавфсизлигини таъминлашдан ташқари, жамиятдаги муносабатларнинг субъекти сифатида коммуникатив соҳада шахснинг ҳиссий ва психологик хавфсизлигини таъминлашни ўз ичига олади (омиллар - фирибгарлар, фолбинлар, диний секталар ва бошқалар).

3). Жамоавий хавфсизлик - бир гуруҳ шахслар ёки жамоа учун таъсири жисмоний шахсларнинг соғлиғига зарар этказиши ёки уларнинг ўлимига олиб келиши мумкин бўлган ташқи ёки ички таҳдидлар (омиллар - жисмоний ва психологик таъсирлар).

4). Ижтимоий (жамоат) хавфсизлик - жамият ёки катта ижтимоий гуруҳлар ҳаётининг барча соҳаларида (ҳуқуқий, ахборот, жиноий, ҳарбий, озиқ-овқат ва бошқалар) учун хавфнинг йўқлиги.

5). Глобал (халқаро) хавфсизликнинг барча олдинги даражаларига таъсир қилади ва улар асосида маълум даражадаги (давлат) субъектлари учун хавфсизлик ҳолатини таъминлайди.

6). Сайёра хавфсизлиги - цивилизация ва бутун сайёра мавжудлигига таҳдидларни кўриб чиқади (ташқи омиллар - космик, астероид хавфи, ички омиллар - оммавий қирғин қуроллари қўллаш билан ҳарбий тўқнашув хавфи, глобал экологик офат ва бошқалар).

Малака ошириш шароитида мутахассисларнинг масъулият доираси шахсий (индивидуал) ва жамоавий хавфсизлик даражаларига тааллуқлидир, бу уларнинг касбий фаолиятининг табиати билан изоҳланади.

Таҳлил қилинган назарий маълумотларга асосланиб, касбий тайёргарлик самарадорлигини диагностика қилиш муаммоларини самарали ҳал қилиш учун биз уларни тайёрлаш мақсадларини шакллантирдик; ўқитишнинг мазмуни, шакллари, методлари ва воситаларини танлашни амалга оширилди.

Фуқаро муҳофазаси мутахассисларининг профессионаллиги:

- хавфли ва ғавқулдда вазиятларнинг олдини олиш, улар юзага келган тақдирда ўзини оқилона тутиш қобилиятини ифодалайди;
- атрофимиздаги дунё фаровонлиги ва унга асосланган ўз фаровонлигимиз учун шахсий жавобгарликни англашни англатади;
- анъанавий ва янги когнитив технологиялардан фойдаланишда хавфсизликни таъминлаш имконини беради; ахборот жамиятида коммуникатив ва ижодий фаолият;
- шахснинг сиёсий, иқтисодий, касбий ва маданий ҳаётда ижобий танлов қилишга тайёрлигини билдиради.

Таҳлиллар шуни кўрсатадики, турли ижтимоий гуруҳлар вакиллари, таълим соҳаси, шунингдек, вилоят ва шаҳар ҳокимиятлари томонидан таълим тизимига қўйиладиган асосий талаблар малака ошириш таълими мазмунини кўп босқичли ўзлаштириш имконияти, малака сифатини фарқлаш билан боғлиқ.

Вилоятнинг моддий-техник базаси ва маблағларини фуқаро муҳофазасини таъминлашга жалб қилиш моддий ва молиявий ҳудудий имкониятлардан янада оқилона фойдаланиш имконини берди, бу малака оширишни молиялаштириш учун алоҳида шарт-шароитларни яратишни тақозо этди: имтиёзли солиқларни қўллаш, фаолият турларини табақалаштириш, соҳага инвестицияларни жалб қилиш ва бошқалар.

Ўзбекистон ғавқулдда вазиятлар вазирлигининг кадрлар сиёсати концепцияси талабларига мувофиқ, белгиланган мақсадларга эришиш бир қатор вазифаларни амалга ошириш билан таъминланади, улардан бири малака ошириш вазифасидир.

Ушбу муаммони ҳал қилиш қуйидагиларни ўз ичига олади:

1. Кўп босқичли кадрлар тайёрлаш тизимини яратиш ва ривожлантириш.

2. малака ошириш жараёнини ташкил этишнинг замонавий методларидан фойдаланиш ва тингловчиларнинг билим даражаси устидан самарали назоратни жорий этиш).

3. Ўзбекистон Фавқулодда вазиятлар вазирлигининг фуқаролик фавқулодда вазиятларни бошқариш органлари, фуқаро мудофааси кўшинлари, қидирув-қутқарув бўлинмалари ва ташкилотлари ходимларини малака ошириш институтига жалб қилиш.

4. Фуқаро муҳофазаси мутахассисларини касбий тайёргарлигини ривожлантиришнинг муҳим захирасини шакллантириш.

5. Малака ошириш жараёнини амалий фаолиятга имкон қадар яқинлаштиришни назарда тутувчи ўқитиш методикасини такомиллаштириш.

6. Комплекс машғулотлар ва амалий машғулотларни кенг қўллаш, компьютер техникаси ва ўқитишнинг техник воситаларини жорий этиш, ўқув-моддий базасини ривожлантириш асосида барча тоифадаги тингловчиларнинг билимларни ўзлаштириш самарадорлигини ошириш.

7. Кадрлар тайёрлаш сиёсатини кучайтириш.

Бунда Қашқадарё вилояти фуқаро муҳофазаси бўйича кадрларни минтақавий малакасини ошириш институтига асосий ўрин берилган. Техноген ва табиий фавқулодда вазиятларнинг кўпайиб бораётганини, шунингдек, ҳар қандай урушга, айниқса, ядровий, кимёвий қурооллар ва янги тамойилларга асосланган қурооллардан фойдаланиш билан боғлиқ урушларга хос бўлган инсоният учун жуда катта хавф-хатарни ҳисобга олган ҳолда, аҳолининг барча гуруҳларини фуқаро мудофааси соҳасида малака ошириш бугунги кунда ҳал қилувчи аҳамиятга эга.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБОЁТЛАР:

1. Шаронин Ю.В. //Российское образование как саморазвивающаяся система // Известия.АСОУ. 2014 № 2 С. 17–25.

2. Туракулова С.Т. //К вопросу о возможности использования онлайн-платформ для интенсификации обучения в вузах // Молодой ученый. 2017 № 20

С. 497-499. [Электронный ресурс]. URL: <https://moluch.ru/archive/154/43660> (дата обращения: 21.12.2018).

3. Шаронин Ю.В. //Психолого-педагогические основы формирования качеств творческой личности в условиях непрерывного образования// : диссертация ... доктора педагогических наук : 13.00.01. - Москва, 1998. - 537 с. : ил.

4. В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; Под ред. В.А. Слостенина. - М //Педагогика. Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений // Издательский центр "Академия", 2013 - 576 с.

5. Ё.Ж.Одилов // [Informatsionno-kommunikatsionniye texnologii \(ikt\) v obrazovanii. Ikt kompetentnost v professionalnom razvitii kadrov](#)//. Scienceweb academic papers collection, 2181-1784.

6. О.У. Juraevich // [Modeling The Training Of Future Programmers For Design-Constructor Activities Based On Physics Training](#)// The American Journal of Social Science and Education Innovations 3 (04), 736-740. 2021

7. Ё.Ж.Одилов. //Методы использования языков программирования в обучении физике// Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. 1 (09), 436-441. 2021